

“Kardinaal Eijk blokkeert bezoek paus Franciscus”

“Eijk zou bang zijn geweest voor gebrek aan animo in Nederland”

Aldus de kop van het voorpagina artikel in Trouw van 1 februari 2014 (kijk op de website van Trouw voor de digitale versie of op

<http://beziel'dverbandutrecht.nl/index.php/actueel>)

Het is echter aannemelijk dat Mgr. Eijk bang is voor precies het tegenovergestelde. Overall waar de paus verschijnt roept hij immers veel enthousiasme op, zowel bij rooms-katholieken als andersdenkenden. Zou de kardinaal niet koste wat kost willen voorkomen dat hij door een pausbezoek nog meer geïsoleerd raakt? Zijn beleid van mega-fusies, massale kerksluitingen en strikte regels staat immers haaks op wat paus Franciscus voortdurend uitdraagt.

“Er ontstaat een probleem als een parochie geen eigen leven heeft en opgeslokt en vernietigd wordt door een overkoepelende structuur. Een parochiegemeenschap leeft van het gevoel van saamhorigheid. De plaatselijke geloofsgemeenschap helpt ons om te zorgen voor onze broers en zussen. Zij zetten onze religieuze overtuiging om in daden.” Een van de vele citaten van paus Franciscus, die telkens weer het belang benadrukt van plaatselijk geloofsgemeenschappen en vindt dat priesters bij de mensen moeten komen en niet omgekeerd.

Bovendien zal kardinaal Eijk niet blij zijn als de steeds grotere tegenstellingen tussen de Nederlandse bisschoppen nog meer aan de oppervlakte zou komen. Lees meer hierover in deze nieuwsbrief.

Bovendien zal kardinaal Eijk niet blij zijn als de steeds grotere tegenstellingen tussen de Nederlandse bisschoppen nog meer aan de oppervlakte zou komen. Lees meer hierover in deze nieuwsbrief.

Steun voor beleid Mgr. Eijk brokkelt af

“Wij zijn een kleine maar levendige geloofsgemeenschap. Het parochiebestuur heeft aangekondigd dat onze kerk eerdaags wordt gesloten. Omdat deze sluiting heel veel betekent voor onze gemeenschap zijn we hier heel erg van geschrokken en weten niet precies wat er tegen te doen is. Wat zijn onze mogelijkheden om dit te voorkomen? We zijn financieel geheel onafhankelijk. Het probleem volgens het bestuur is dat er geen personeel genoeg is, maar ook dit bestrijden wij. Kunt u ons helpen?”

Aldus een citaat uit een van de vele noodkreten die wij krijgen van lokale geloofsgemeenschappen die in hun voortbestaan worden bedreigd.

Effecten van het bisschoppelijk beleid

Als antwoord op het toenemend priestertekort, de leeglopende kerken en de financiële problemen zien de meeste bisschoppen slechts één oplossing, namelijk het op grote schaal samenvoegen van parochies en sluiten van kerken.

De grootschalige centralistische fusies berusten op een kerkvisie waarin de priester en de eucharistie centraal staan. Daarom moet het aantal parochies aan het aantal beschikbare priesters worden aangepast, worden de parochianen samengebracht in een nieuwe gemeenschap rond het door de bisschop aangewezen eucharistische centrum, en worden de daardoor overtollig geworden kerken gesloten.

"Als je kerken, die door onze ouders en voorouders met bloed, zweet en tranen zijn opgebouwd, gaat sluiten omwille van een eucharistisch centrum, dan haal je het hart uit een dorp c.q. een geloofsgemeenschap weg" (Nolly Holterman in een reactie op het professorenmanifest).

Een kerk sluiten en tegelijkertijd verbieden om in die geloofsgemeenschap nog langer vieringen te houden of sacramenten te bedienen, werkt verwoestend op de kwetsbare gemeenschap die rondom die kerk bestaat, en snijdt praktisch alle mogelijkheden tot vitalisering van de kerk in die wijk of buurt, dichtbij en nabij, door.

De kunstmatig gevormde centrale gemeenschap rond het eucharistisch centrum biedt geen levensvatbaar alternatief. Voorheen levendige plaatselijke geloofsgemeenschappen waarvan de kerk gedwongen gesloten wordt, blijken na korte tijd volledig verdampt. Slechts een klein deel van de parochianen stapt over naar het eucharistisch centrum.

Het is daarom niet verwonderlijk dat er steeds meer weerstand begint te ontstaan tegen dit catastrofale beleid.

Kantelende panelen

Andere bisschoppen nemen inmiddels afstand van het beleid, zoals dit m.n. in de bisdommen Utrecht en Den Bosch op starre wijze wordt ingevoerd.

Mgr. Wiertz

"Het bisdom Roermond zal geen kerken sluiten in dorpen." Dat schrijft bisschop Frans Wiertz vrijdag 17 januari 2014 in een brief aan zijn parochies. Sluiting van kerken in dorpen heeft volgens de bisschop desastreuze gevolgen. Wel zullen in steden soms kerken gesloten worden als gevolg van afnemend kerkbezoek.

"Het fijnmazige netwerk van parochies zal langzaam opgaan in een groter bestuurlijk verband maar onze lokale aanwezigheid zullen wij zo lang als mogelijk is handhaven", aldus de bisschop. "Het is ons vaste voornemen om in de dorpen geen kerken te sluiten, ook niet als zo'n besluit vanuit financieel-economisch perspectief te verantwoorden zou zijn".

Mgr. De Korte

Mgr. De Korte van Groningen schrijft in een artikel in het Noord Nederlands dagblad van 7 december 2013 dat hij niet van plan is om in zijn bisdom 2/3 van de parochiekerken te gaan sluiten zoals kardinaal Eijk van plan is (schatting Mgr. Eijk: ca. 1.000 in de komende 10 jaar). *"Bovendien moeten in het aartsbisdom parochianen na het sluiten van*

gebouwen naar een parochie verderop." Maar in het Noorden zal De Korte er alles aan doen om vieringen lokaal in stand te houden, zelfs als er kerken dicht moeten. *"Als je een kerk sluit en je zegt dat de parochianen voor de mis naar een volgend dorp moeten, dan komt 70% niet meer. Dan ben je als het ware je kerk aan het vernietigen."*

Mgr. Jan Hendriks

Al eerder heeft hulpbisschop Jan Hendriks van bisdom Haarlem afstand genomen van beleid in Utrecht en Den Bosch. Hij noemt dit beleid te rigoureuus. *"In andere bisdommen is radicaal ingegrepen, zoals Utrecht en Den Bosch. Daar zijn fusies opgelegd, in veel grotere eenheden. Dit beeld leeft misschien ook voor Noord-Holland. Onterecht. Wij willen het anders doen, met veel overleg. Dreigen met sancties? Natuurlijk moeten fusies passen in het totale plaatje, maar we gaan uit van goed overleg."* En: *"Het wordt heel lastig"*, zegt hulpbisschop Jan Hendriks over het sluiten van kerkgebouwen. *"Het luistert nauw. Rome wil in principe kerken open houden."* (Noordhollands Dagblad 29 jan. 2013)

Kardinaal Simonis

Citaat uit de brief van Mgr. Eijk van 25 oktober 2013: *"Mijn voorganger kardinaal Simonis nam eind 2007 het besluit om de 326 parochies die het Aartsbisdom Utrecht toen telde, samen te voegen tot 49. Dat besluit heb ik overgenomen en uitgevoerd."* Deze zinsnede heeft grote verontwaardiging gewekt in kringen rond kardinaal Simonis. Wat Mgr. Eijk er namelijk niet bij vertelt is dat het beleid van Simonis juist gericht was op het behoud van de eigen identiteit en het stimuleren van plaatselijke geloofsgemeenschappen. Citaat uit *"Op weg naar missionaire geloofsgemeenschappen"* het beleidsstuk van kardinaal Simonis: *"Elke huidige parochie kan groeien tot een plaatselijke geloofsgemeenschap, waarvan de eigen identiteit, de eigen sterke kanten meer ontwikkeld kunnen worden. Elk centrum zal een bepaalde stijl van liturgie kunnen ontwikkelen."* In de fusiecontracten stond ook opgenomen: *"dat de identiteit en de eigenheid van de geloofsgemeenschap behouden zal blijven"*.

Terwijl de kern van het beleid van Eijk is om, naast het op grote schaal en desnoods gedwongen sluiten van kerkgebouwen, de daarbij behorende geloofsgemeenschappen op te heffen en onder te brengen in door hem aangewezen eucharistische centra. Dat doet hij o.a. door lokale oplossingen (voor eigen rekening de kerk onderhouden of zelfs te kopen, gezamenlijk gebruik met PKN, verkopen en uit de opbrengst een kleine locatie kopen of huren) systematisch af te wijzen en de betreffende plaatselijke geloofsgemeenschap te verbieden nog langer eigen vieringen te blijven houden.

Konferentie van Nederlandse Religieuzen

Een vijftiental oversten van congregaties van mannelijke religieuzen heeft zich in december 2013 met een brief via Bezield Verband gericht tot geloofsgemeenschappen die door het huidige bisschoppelijk beleid teloor dreigen te gaan.

Citaat: *"Met u zien wij een afnemend aantal gelovigen en het verminderen van de financiële mogelijkheden. In bepaalde bisdommen is dit reden geweest om kerken te sluiten zonder goed overleg met de plaatselijke geloofsgemeenschap. Hierdoor dreigen vitale geloofsgemeenschappen te verdwijnen. En dat terwijl wij plaatselijke geloofsgemeenschappen juist herkennen als een opbouwend element van onze kerk. Immers, vanuit dergelijke gemeenschappen is de kerk in de loop van de tijd gegroeid. U hebt er voor gekozen om als levendige geloofsgemeenschap door te gaan en niet omwille van de organisatie op te gaan in een groter verband. Dat u zich hebt aangesloten bij het Bezield Verband maakt duidelijk dat u met anderen samen kerk wilt zijn. Hierdoor blijft u kritisch en alert ook wat betreft uw plaats binnen onze R.K. kerk."*

De vijftien oversten willen de betreffende geloofsgemeenschappen een teken van bemoediging doen toekomen en bieden hulp aan in de vorm van ruimte of pastorale begeleiding.

Bisschoppen Bernard Möller, Huub Ernst en Klaus Hemmerle (80'er jaren)

Deze bisschoppen beklemtonen in een officiële nota het belang van lokale geloofsgemeenschappen:

"Het is beter dat een gemeenschap op zondag bij elkaar komt om te vieren -ook al is er dan geen sprake van eucharistie- dan geen viering houden of naar elders trekken waar wel eucharistie gevierd werd."

Te sterk gemeenschapsgevoel

Diametraal daartegenover staat de visie van Mgr. Eijk. In zijn brief van 25 oktober 2013 zegt hij: *"Er zijn geloofsgemeenschappen waar het gemeenschapsgevoel zo sterk is, dat het als barrière functioneert. Wij moeten eraan bouwen dat we ook kerkgemeenschap zijn 'met de burens."* En: *"hoewel gemeenschapsgevoel een groot goed is, mag het geen muren opwerpen."* De kardinaal geeft hiermee aan dat hij het afkeurenswaardig vindt als een plaatselijke geloofsgemeenschap wil blijven voortbestaan in plaats van op te gaan in het eucharistische centrum.

Kentering in het proces van kerksluitingen

Enige maanden geleden leek het erop dat met name in de bisdommen Utrecht en Den Bosch met versnelde spoed de laatste en definitieve fase van het fusie- en kerksluitingsproces werd ingezet en dat de bisschoppen de massale verontwaardiging als gevolg van die maatregelen op de koop toe zouden nemen.

In het aartsbisdom, dat voorop loopt in vergelijking met de andere bisdommen, is echter een duidelijke kentering waar te nemen. Het lijkt erop op dat de kerksluitingsmachinerie begint te haperen. Een aantal aangekondigde kerksluitingen is recentelijk uitgesteld of zelfs afgelast, terwijl een groot aantal geloofsgemeenschappen in het aartsbisdom te horen heeft gekregen dat er dit en komend jaar nog geen sprake zal zijn van sluiting van hun kerk. Wij hebben het vermoeden dat Mgr. Eijk is geschrokken van de omvang en de heftigheid van reacties op de aangekondigde sluitingen. Bovendien hebben veel geloofsgemeenschappen dusdanige gegronde bezwaren ingediend tegen het voorgenomen besluit tot kerksluiting, zowel voor wat betreft de gehanteerde argumenten als onzorgvuldigheden in de gevolgde procedure, dat die goede kans maken in een beroepsprocedure bij het Vaticaan toegewezen te worden.

Parochiebesturen tussen hamer en aambeel

Het blijkt voor veel parochiebesturen, die ingeklemd zitten tussen de strikte eisen vanuit het bisdom en de protesterende parochianen, welhaast onmogelijk om aan de minimale zorgvuldigheidsvereisten te voldoen. Enerzijds door tekortschietende argumenten, anderzijds door de overstelpende hoeveelheid bezwaarschriften. Hier wreekt zich het mega-fusiemodel: de bisschop heeft dusdanig fusiemolochs gecreëerd dat ze voor parochiebesturen onder normale omstandigheden al onbestuurbaar zijn. Laat staan als er zich in hun fusieparochie op allerlei plekken tegelijkertijd heftige processen beginnen af te spelen.

Wat raden wij u aan?

- Als u het oneens bent met de voorgenomen sluiting van uw kerk: kom in actie en maak bezwaar. Dit blijkt regelmatig effect te hebben

- Bundel de krachten met andere gemeenschappen
- Schakel Beziel'd Verband Utrecht in voor begeleiding en ondersteuning; maak gebruik van de kennis en ervaring die wij inmiddels op talloze plekken hebben opgedaan.

Wat doen wij?

- Wij gaan intensief verder met begeleiding en kerkjuridische ondersteuning van geloofsgemeenschappen die in de knel dreigen te komen
- Wij gaan verder met ons project om individuele geloofsgemeenschappen te helpen bij het (re)vitaliseren van hun gemeenschap (o.a. onze landelijke werkdag "Versterk je Gemeenschap" in de Bergkerk, Amersfoort op zaterdag 15 maart van 10.00 – 15.00 uur)
- Wij zijn bezig met een project waarin we concreet uitvoerbare alternatieve oplossingen voor de problematiek van priestertekort en leeglopende kerken uitwerken. De focus ligt daarbij op het vitaliseren i.p.v. het opheffen van lokale gemeenschappen
- We zijn van plan om in contact te treden met besturen van fusieparochies om met hen alternatieven te bespreken voor het huidige beleid van met name Mgr. Eijk en Hurkmans

Utrecht, 30 januari 2014

Namens Beziel'd Verband Utrecht: Gerard Zuidberg en Ad de Groot
Namens het professorenmanifest: Jan Stoop